

آموزش سمعی و بصری

در خدمت پیکار با بیسوادی

در شماره های گذشته بخوانندگان عزیز وعده دادیم تا در این شماره و شماره آتی که بحث مادر این مورد پایان می پذیرد پاره ای تجارب عملی و نمونه هایی از فعالیت های مثبت و ثمر بخشی را که با بکار بردن وسائل سمعی و بصری در آموزش در ایران و جهان از آنها بهره برداری و نتیجه گیری شده است و شاید حتی الامکان با ذکر آمار و ارقام ارائه دهیم .

همین جهت در این شماره قسمت هایی از گزارشهای کارشناسان فرهنگی، آموزشی و سمعی و بصری را که سازمان ملل متحد از سالهای پس از جنگ دوم جهانی تا حدود پنج سال قبل بنقاط مختلف کشور های جهان بمنظور کمک در امر گسترش تعلیمات عمومی اعزام داشته است از نشریات خود این سازمان که بوسیله کمیسیون ملی یونسکو (Unesco) سازمان علمی و فرهنگی وابسته بسازمان ملل متحد) در ایران انتشار یافته عیناً نقل میکنیم و در شماره بعد آغاز کار آموزش سمعی و بصری در ایران و سیر تحولی آن را در ده سال اخیر تا با امروز و نتایجی را که از آن بدست آمده است بنظر شما خواهیم رسانید و به بحث خود در این مقوله پایان میدهیم :

در قسمتی از مقدمه مجموعه ی همین گزارشها نوشته شده است : در ده پنجاه سال گذشته دنیای غرب پیش از پیش بمسئله تبادل افکار و عقاید علاقمند شده و این خود بویژه برای آشنا ساختن مردمانیکه بعلا موقیعت جغرافیائی و تاریخی از سیر ترقی و استفاده از فرصت ها بازمانده و محرومیت یا عقب افتادگی پیدا کرده اند مورد استفاده واقع شده تا آنها بتوانند معلومات انباشته خود را در استفاده از مواهب طبیعت در اختیار این طبقه قرار دهند . انگیزه این عمل زمانی معنوی و گاهی مادی بوده ولی امروز هر دو انگیزه درهم شده تا بشن بتواند با دانش خود زندگی مرفه تر و عالیتری ترتیب دهد و با اصطلاح

این مرحله بمنزله تعلیم و تربیت اساسی درآمده است .
 «طبیعی است آنهایی که اجرای این کار را برعهده دارند باید از وسایل جدید بویژه فیلم استفاده کنند. آنان که این گزارشها را تنظیم کرده اند متفق القولند که استفاده از کمک های بصری در کشور های عقب افتاده مراحل آزمایشی را طی میکند ، تعلیم و تربیتی که بخواهد روح داشته باشد باید باحتیاجات و خواسته های مردمیکه تحت آن تعلیم و تربیت قرار گرفته اند مربوط باشد و تعلیم بیشتر بمقدار فرا گرفتن بستگی دارد نه به معلم. نتیجه اینکه میتوان از مطالعه این گزارشها بدست آورد این است که بکاربرندگان دستگاههای بصری که باوضع جالب توجه و متنوعی کار میکنند باید هنگام آموزش مرتب با فکر باز ، کار خود را ادامه دهند و قضاوت درباره آن با خود مردم است که بگویند : کار چقدر بنحومطلوب انجام شده است .»

استفاده از کمکهای بصری در مراکش

نقل از گزارش : م . ف دومونت

«... در آن موقع هیچ نوع فیلم تعلیماتی چه تفریحی و چه تاریخی در دسترس مردم مراکش قرار نداشت . مدتها طول کشید تا فیلمهاییکه با اخلاق و روحیه مردم وفق میداد از منابع مختلف بدست آمد . فیلمهاییکه فراهم شدند باز يك عیب کلی داشتند که هنوز هم دارند و آن بر اثر اختلاف زبان و لهجهها بود .

مراکش نديك کشور عربی است و نه عربی شده . وقتی از ساحل به سمت داخل مراکش برویم اول دسته مردمی که دیده می شوند عربی خالص صحبت میکنند .

همین عربی هم بر اثر فیلم و فرهنگ جدید و مطبوعات و رادیو بسرعت در حال تغییر است . بعد از آن با کشاورزان روبرو میشویم که لهجه آنان با مردم شهر نشین تفاوت زیادی دارد . بالاخره با دسته های « بربر » که لهجه خودشانرا هم درست نمی فهمند برخورد میکنیم - بربرهای قسمت « ضداطلس » زبان اطلس وسطی و اطلس علیا را نمی فهمند و هیچکدام از اینان زبان عربی را که زبان مذهبی مشترك شهر و دهکده است درك نمیکند .

در موقعیت کنونی تهیه فیلمی که نسخه های آن به لهجه های موجود تهیه شده امکان ندارد . در هر لهجه ای هم اگر لغات متشابه پیدا شود طوری از این لغات استفاده می کنند که لطف کلام گم می شود . علاوه بر این اختلاف سطح

رشد اجتماعی و اقتصادی قبائل که بر اثر او پدیدار شده باعث اختلاف لهجه و زبان شده است .

امید است این شرح مختصر (در شرح کامل باید تاریخ مراکش تازمان حاضر بازگو شود) بتواند مشکلاتی را که در راه سینما در این کشور وجود دارد تشریح نماید .

لازم است از گامهایی که در مورد بکار بردن سینما برداشته شده و مراحل مختلفی که طی گشته تا این وسیله از جمله وسائل بی نظیر تعلیمات اساسی درآمده ذکر میمان آید . در سال ۱۹۳۹ یعنی ابتدای جنگ دوم جهانی با ایده نولوژیهای گوناگونی که بوجود آمد اعتقادی با افزایش وسائل ارتباط بین مردم پیدا شد . با وجود بکار بستن روشهای مختلف آزمایش معهذاتر عمومی آنها چندان قابل توجه نبوده و هر کاری انجام میشد نمیتوانست از حومه شهر تجاوز کند . يك افسر احتیاط فرانسوی که در کادر امور محلی مراکش خدمت میکرد متوجه شد با استفاده از کمکهای بصری میتوان بحل این مسئله توفیق یافت و بدین ترتیب با کمک يك وسیله نقلیه سیک که با يك و آپارات» شازده میلیمتری و يك مولد برق کوچک و یکدستگاه بلندگوی مجهز بود شروع بکار کرد و پیشرفتهائی حاصل نمود، این افسر فرانسوی که صاحب ذوق سینمایی بود زبان عربی و بربر را با در نظر گرفتن موضوعات روانی آنها ترکیب و در فیلم از آنها استفاده کرد، وی وجود چند نفر مفسر را که بتواند بدوق تماشاچیان فیلمها را تفسیر کند و مطابق لهجه آنان صحبت کند لازم دید و بدینوسیله توانست اطلاعاتی از سطح فرهنگ و رشد اجتماعی آنان بدست آورد . از این تجارب درسهای زیادی گرفته شد ولی در تمام موارد اشکالات زیادی وجود داشت ذکر این نکته برای مثال کافیست که وقتی اهالی دیه هادستگاه سینما را می دیدند غرق تعجب میشدند . هرگز تصور نمیکردند که چنین امری مقدور باشد ، بعد از مدتها کار ، بازجائهای وجود داشت که اسم سینما بگوششان نخورده بود .

اکنون می توان تصور کرد که چگونه امکان داشت این مردم را که جز با مطالب ساده روزانه خود با هیچ چیز دیگر سروکار نداشتند و افق زندگیشان محدود بود با سینما آشنا ساخت .

در کشوری مانند مراکش که بسرعت پیش میرود موفقیتهای فعلی مقدمه کار هستند ، سینما در مراکش میدان عمل وسیعی دارد و فیلم باید طوری تهیه شود که با احتیاجات روزافزون و متنوع مردم وفق دهد .

مراکشپها کم بصورت صاحبان سینما ، موزعین ، کارمندان و مفسرین

ابتکاراتی نشان می‌دهند. متخصصین فنی مراکشی بزودی در امر تهیه و توزیع فیلم پیشرفتهای زیادی خواهند کرد و با ما همکاری زیادی خواهند داشت. ابتکار با کمک مدارس حرفه‌ای توسعه بیشتری پیدا خواهد نمود. جوانان علاقه زیادی با ابتکار نشان می‌دهند. البته سالها طول خواهد کشید تا مردم بتوانند مستقلاً در امر تهیه فیلم اقدام نمایند.

مراکش جدید هنوز روزهای اول زندگی خود را می‌گذراند و وظائف رهبران این کشور طوری زیاد و گوناگون است که نمیتوان نظر قطعی داد. باید چند نسل بگذرد تا مردم بتوانند بنحو رضایت بخشی در بعضی امور مهم بخصوص امور تخصصی تجارب و معلومات لازم را فراگیرند. این پیش بینی و قضاوتیست که ما برای آینده می‌نمائیم آینده‌ای که ما امروز با قلبی امیدوار و صمیمی برای آن میکوشیم ...

نکاتی از يك گزارش سمعی و بصری در تانگانیکا (افریقا)

قل از گزارش نورمن - ف - اسپر

«... انبوه متراکمی از روستائیان که هرگز فیلم ندیده بودند فیلمی را درباره تهیه پوست برای فروش، تماشا می‌کردند. در ضمن فیلم جریان يك عروسی که در آن رقصهای محلی انجام میگرفت نمایش داده میشد. در أثناء نمایش این جمله بگوش رسید: «راستی کاملاً درست است» این حرف دلیل اینستکه واحد فیلمبرداری مستعمراتی طرحی که درمورد تهیه فیلم ریخته‌است مورد پسند عموم قرار گرفته چه نظیر این جمله‌ها بارها بصورت‌های گوناگون در نیجریه اوگاندا و تانگانیکا بگوش من خورده است. وقتی تماشاچی موضوع نمایش را با حقیقت مطابق دید نمی‌از موقتیت حاصل شده است. او پیش خود حساب می‌کند وقتی رقص فیلم با حقیقت مطابق است طریقه جدید تهیه پوست هم مسلماً صحیح است. یکی از تماشاچیان را شنیدم که بدوستش میگفت: رفتم که حیوانی را کشته و پوستش را بهمین طریق آزمایش کنم!»

هدف واحد فیلمبرداری مستعمراتی تشویق حکومت‌های کینا، اوگاندا و تانگانیکا برای تشکیل واحدهای فیلمبرداریست که بتوانند فیلم‌های تعلیماتی و فرهنگی جهت مردم آفریقا تهیه نمایند. بدین منظور يك قرارگاه مرکزی در «نیروبی» تشکیل شده است که يك واحد فیلمبرداری ۳۵ میلی‌متری و يك دائره انتشارات که موضوعات و مواد دریافتی از مأمورین فیلمبرداری منطقه‌ای را جمع‌آوری میکند منسوب بدانست.

تعلیم و تربیت بوسیله فیلم در افریقای مرکزی

نقل از گزارش آلان لایزر - رودزیای جنوبی

«... اینک بهترین موقع برای بررسی اقدامات و عملیات واحد فیلمبرداری و امکانات آینده آن فرا رسیده است. تهیه فیلم از نظر تعداد و مترائ پیشرفت کامل حاصل کرده و از هر حیث رضایتبخش است.

وقتی ارزش یابی در دست نباشد تقویم ارزش فیلم مشکل می‌شود. گاهگاهی اطلاعات مقطعی در گزارشهای مأمورین محلی میرسد که از آنها پیشرفت کشاورزی و امور بهداشت بدست می‌آید.

واحد فیلمبرداری تعدادی از فیلمها را از نظر آزمایش نمایش می‌داد که در بعضی از موارد تماشاچیان جدید بودند و در بعضی از آنها مردم با این فیلمها سروکار داشتند و در بعضی از این نمایشها فنون فیلمی و درپاره‌ای انعکاسات مردم آزمایش میشد.

آفریقائیان از دیدن این فیلمها که زندگی خودشان و مردمشان را می‌دیدند لذت فراوان برده و اظهار رضایت کامل می‌کردند.

تجارب شخصی و آنچه در خارج از مردم دیده میشد دال بر رضایت کامل عمومی و برجای ماندن خاطرات خوشی از فیلمها در مردم بود.

همین اثرات اخلاقی فیلمهاست که باید در آتیه بهتر مراعات شود.

چهار سالست که ما در این واحد مشغول کاریم مثل این میماند که دیروز بکار مشغول شده‌ایم. روز بروز علاقه مردم را بکار و نمایش بیشتر می‌بینیم و آفریقائیان را برای شرکت در فیلمها و ادامه همکاری شائق‌تر می‌یابیم. در تمام سه منطقه افزایش درخواست فیلم در میان بوده و با انتظارات بیشتر مردم روبرو هستیم...»

سینما، یک وسیله، فرهنگ در کنگو

نقل از گزارش ل. ون بور - لئوپولدویل

در سال ۱۹۳۶ پاپ پی یازدهم در مجله رسمی خود نوشت «سینما مدرسه حقیقی مردم است. بوسیله آن میتوان طریقه بهتری برای نفوذ در توجه و دید مردم فراهم آورد» این بیان در ۱۹۵۱ هم صدق میکند.

آیا از سینما وسیله بهتری برای بیان افکار موجود است؟ اگر از راه رادیو بخواهیم استفاده کنیم ناگزیر بدانستن زبان آن هستیم و اگر از طریق کتاب

بخواهیم معرفت حاصل نماییم باید از عهده خواندن بر آئیم ولی سینما در حکم زبان بین المللی است و بوسیله آن میتوان با تمام مردم دنیا ارتباط پیدا کرد. سینما از مردم فقط میخواهد آنرا نگاه کنند بنا بر این وسیله آیده آلی برای باسواد کردن بیسوادان است. دیدن آن بمردم تعلیمات جدیدی میدهد طرز زندگی در محیط را میآموزد و اشخاص را برای اجتماع بهتری آماده میسازد. نمیتوان گفت حال که سینما وظیفه مدرسه را انجام میدهد باید جانشین آن شود ولی در جاهائی که مدارس باندازه کافی نیست و بیسوادان بالغ زیاد هستند میتوان از این وسیله استفاده تعلیماتی کرد آنچه نکه اطفال از مدرسه و بزرگسالان از سینما درس زندگی میگیرند.

اگرچه در آغاز نمایش علت هجوم مردم حس کنجکاو آنان بود ولی میتوان یقین حاصل کرد که اگر واحدهای سیار سینمایی روش کار را تشخیص بدهند و اگر فیلمها با ذوق و قوه ادراک مردم تطبیق شود بدون شک میتواند باعث نفوذ تعلیم و تربیت در مردم آفریقا گردد. در لئوپلدویل که مردم علاوه بر استفاده از سینماهای سیار میتوانند از سینماهای تجارתי استفاده کنند فیلم از جمله نیازمندیهاست. البته چند سالی طول دارد تا با استقامت وجد و جهد دائم از این کار مهم تعلیم و تربیتی نتیجه رضایت بخشی بگیریم....»

يك گزارش سمعی و بصری از مالایا

از: آلتس جوزی

... سرزمین مالایا که شامل جزیره کوچک سنگاپور (مستعمره بریتانیا) و اتحادیه مالایا (کشور تحت الحمايه) است؛ بر اثر رواج فیلم، معروفترین قسمت آسیا بشمار می رود، این سرزمین دارای ۸۰ سینماست که ۵۶ عدد از آنها در اتحادیه مالایا قرار دارد. جمعیت شش میلیونی مالایا مخلوط هستند از جمعیت يك میلیونی جزیره سنگاپور ۸۰۰ هزار نفر از آن چینی بوده، و در خود سرزمین اصلی مالایا هم دو میلیون نیم نفر سکنی دارند که باز دو میلیون نفر از آن چینی و نیم میلیون دیگر هندی و یازده هزار نفر اروپائی و یازده هزار نفر هم آسیائی میباشند. در حدود سیصد هزار نفر، بادیه نشین نیز در جنگل های انبوهی که بیش از چهار پنجم مساحت کل شبه جزیره را تشکیل میدهد سکونت دارند.

چینیان که قسمت بیشتر شهر نشینان را تشکیل میدهند هسته مرکزی جمعیت سینما رو هستند و در نتیجه اغلب سینماها فیلم های چینی و تعداد کمی از سینماها فیلم های امریکائی و انگلیسی ب معرض نمایش میگذارند. در چند سینما

هم فیلم‌های مورد پسند هندیان را نمایش می‌دهند. تا این اواخر فیلمی بزبان مالایائی این شبه جزیره تهیه نشده بود.

اکثریت جمعیت مالایائی دهقان بوده، و در کنار سرزمینهای حاصلخیز سکونت دارند و به تهیه محصول برنج و نارگیل و میوه و ادویه و توتون و لاستیک طبیعی مشغول هستند.

ارزش فیلم از نظر تعلیم و تربیت چه برای مدارس و چه برای بزرگسالان اخیراً مورد توجه زیاد واقع شده است. در سرزمینی مانند مالایا که بیش از نیمی از جمعیت را روستائیان تشکیل می‌دهند و از نعمت نوشتن و خواندن محرومند فیلم ارزش بسیار دارد. در قانون جدید اتحادیه مالایا این نکته بتصویب رسید که در کمترین مدت ممکنه انتخابات بعمل آید و در نتیجه حکومت خود مختاری تشکیل گردد.

نخستین انتخابات در شهرهای بزرگ در سال (۱۹۵۱) بعمل آمد. این انتخابات که در موقع خود در سنگاپور عملی گردید نشان میدهد که شالوده عاقلانه برای ترقی سطح معلومات مردم از نظر سیاسی و اجتماعی و اقتصادی تهیه شده است. اداره اطلاعات که بدین منظور بعد از جنگ تشکیل شد از فرصتی که پس از انحلال واحد فیلمبرداری نظامی فرمانداری جنوب شرقی آسیا بدست آورد استفاده کرد تا وسائل لازم اینکار را فراهم سازد. این سازمان در مقابل مشکلات بعد از جنگ نه تنها ایستادگی کرد بلکه کوشید تا بر آنها فائق آید. بنابراین علاوه بر آنکه وسائل لازم را تدارک دید اعضاء اداری خود را نیز سازمان داد.

با گذشت زمان کلیه سازمانهای اطلاعاتی مورد قبول واقع شد و جزو لوازم دستگاه اداری حکومت قرار گرفت. اینک واحد فیلم مالایا بخوبی استقرار یافته و سهم واقعی در پیشرفت سطح معلومات پیدا کرده است چینیان میگویند در هر فیلم برابر با دو هزار کلمه است و واحد فیلم با تجربه‌ای که دارد این ضرب‌المثل را حقیقی دانسته و بان بسیار پای بند است. در اجتماع کلی مالایا زبانهای رسمی زبان مالایائی و انگلیسی است.

لیکن پنج لهجه مختلف چینی نیز رایج است و ضمناً زبان هندی «تامیل و تلوگر» و همچنین در شمال زبان سیامی تکلم میشود.

بنابراین فراهم ساختن سازمانی برای تهیه فیلم با این زمینه‌های متفاوت ضمن آنکه خستگی آور است مفرح هم میباشد.

دلایل بسیار روشن و بارزی وجود دارد که واحد فیلم با گامهای تندى که از ابتدا برداشته میتواند در آتیه سهم مؤثری در پیشرفت نژادهای مختلف

اتحادیه مالایا داشته باشد و حال که مردم بر آنند حکومت خود مختاری تشکیل دهند فیلم وسیله بسیار خوب و عامل مهمی بر آن تبلیغ و ارشاد خواهد بود... باید در نظر داشت که گزارشهای مشروح در فوق پیشرفت و تحول کار آموزشی با وسایل سمعی و بصری را تا سال ۱۹۵۰ شامل میگردد و در پانزده سال پس از آن تا با امروز تحولات دیگر و نظرات تازه‌ای در این امر بوجود آمده که گفتگو از آن را بشماره‌های بعد موکول میکنیم تا خوانندگان عزیز از آخرین پیشرفتهای این وسیله‌ارزنده فرهنگی که بعقیده محققین فرهنگی حداقل ۶۰ درصد کار تعلیم و تربیت اطفال و اکابر را آسان نموده و گسترش بخشیده است آگاه سازیم.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی